

Sprawozdanie

komisyi solnej o czynnościach Wydziału krajowego w zakresie sprzedaży soli.

Wysoki Sejmie!

Przekazane przez Wysoki Sejm komisji solnej, sprawozdanie Wydziału krajowego, o pozostającej pod jego zarządem sprzedaży soli, wykazuje nie tylko rozszerzenie się autonomicznej organizacji sprzedaży tego artykułu monopolowego na coraz nowe działy, ale także pomyślne jej wyniki we wszystkich kierunkach.

Pierwotny i główny dział tej organizacji, mianowicie sprzedaż soli warzonki, opanował już Wydział krajowy zupełnie. Wiadome są Wysokiemu Sejmowi trudności, z jakimi miał Wydział krajowy do walczenia w pierwszych latach objęcia interesu sprzedaży soli w swój zarząd, ażeby rzeczywiście mógł być sprzedac wyznaczony mu przez rząd roczny kontyngent, który wynosi 4.500 wagonów.

Solidarna organizacja konkurencyjna prywatnych handlarzy soli, którym się zda wało, że kontrola kraju nad sprzedażą soli zagraża ich bytowi, skutecznie powstrzymała rozwój krajowej sprzedaży soli. Teraz jednak walki konkurencyjnej już nie ma, i jak się okazuje ze sprawozdania Wydziału krajowego za rok 1897 przedłożonego Wysokiemu Sejmowi, i po uzupełnieniu zawartych w niem dat przez biuro solne wynikiem obrotów za miesiąc grudzień — nie tylko wyczerpał Wydział krajowy w tym roku kontyngent, ale po nadto zakupił jeszcze w salinach za gotówkę poważną ilość soli. W ogólności rozsprzedało biuro solne Wydziału krajowego w roku ubiegłym 48,664.800 topek warzonki, t. j. przeszło o półczwarta miliona topek więcej po nad ilość, przez rządową administracyę monopelu solnego w kontyngencie mu wyznaczoną.

Dotąd założył Wydział krajowy 280 głównych składów, przy których jest czynnych około 3.500 filialnych składów kontrolowanych. Niewątpliwie, że konkurencya składów, zostających pod nadzorem Wydziału krajowego, gdzie nawet w miejscowościach, najbardziej oddalonych od salin, topka nie może kosztować w drobiazgowej sprzedaży więcej jak 11 centów, zmusza także do pewnego stopnia i prywatnych handlarzy, niekontrolowanych, do miarkowania się w cenie przy drobiazgowej sprzedaży. Pomimo to komisya solna uważa za jedno z najważniejszych zadań krajowego zarządu sprzedaży soli na najbliższą przyszłość, ażeby zdołałono jak najbardziej mnożyć ilość zawisłych od siebie, i przez się kontrolowanych składów soli (filij). Krótko mówiąc,

w każdej wsi bez wyjątku, powinien istnieć kontrolowany przez Wydział krajowy skład soli, i dokąd do tego nie dojdzie, tak długo krajową organizację sprzedaży soli nie będzie można uważać za wykończoną. Komisya z uznaniem podnosi, iż krajowy zarząd sprzedaży soli dąży do tego celu z całą energią.

Sprawozdanie Wydziału krajowego, przytacza przykłady surowego ukarania — grzywami aż do 100 zł. nierzytelnych handlarzy, którzy sprzedając sól pod firmą Wydziału krajowego, próbowali żądać wyższych cen za sól, od ustanowionych przez krajowy zarząd sprzedaży soli. Komisya z uznaniem podnosi stanowczość krajowego zarządu sprzedaży soli w ściganiu i karaniu takich nadużyć. Lecz podobne nadużycia mogą dochodzić do wiadomości Wydziału krajowego z całego kraju tylko w wypadkach wyjątkowych, jeżeli, który z handlarzy powtarza je zbyt zuchwale, albo jeżeli wykryje je przypadek. Stałą, codzienną kontrolę nad tysiącami miejsc sprzedaży soli rozrzuconych po wszystkich okolicach kraju, mogą wykonywać tylko czynniki miejscowe. Komisya solna sądzi, iż byłoby pożądanem, ażeby Wydział krajowy w tym celu utrzymywał biura Wydziałów powiatowych stale w ewidencji urządzonych, w obrębie powiatu składów głównych i filialnych, nazwisk właścicieli tych składów, tudzież przepisanej im ceny soli. Wydziałom powiatowym łatwo będzie kontrolować w takim razie wskazanych im kupców za pośrednictwem Zwierzchności gminnych, przełożonych obszarów dworskich lub delegatów swoich.

Komisya nie czyni w tym kierunku żadnego wniosku, gdy przekonała się, iż istniejący przy Wydziale krajowym zarząd sprzedaży soli, z własnej inicjatywy przygotował już takie uwiadomienia do Wydziałów powiatowych, i rozsyłanie ich już rozpoczął. Prosty ten środek niewątpliwie przyczyni się do podniesienia skuteczności kontroli nad sprzedażą soli, odbywającą się pod opieką i pod odpowiedzialnością moralną Wydziału krajowego.

Racyonalne uregulowanie sprzedaży soli w całym kraju i ujednostajnienie jej ceny nie pozostało jak się zdaje bez wpływu nawet na rozmiary konsumpcji soli w kraju. Stwierdzono bowiem w wielu powiatach powiększenie się zapotrzebowania soli z roku na rok. Rozumie się, że zamożniejsze warstwy ludności nie spożywają i teraz więcej soli, jak jej spożywały dawniej. Jeżeli jednak konsumpcya soli wzmaga się, to chociaż to po części liczyć należy na karb wzrostu ludności, lecz można przypuszczać, iż dzieje się to także z tego powodu, że najuboższe warstwy ludności, które dawniej musiały nieraz odmawiać sobie solenia strawy, gdy sól była sprzedawaną przez spekulantów po cenach dowolnych — teraz w każdej porze roku mogą łatwiej zaopatrywać się w potrzebną im sól. Jeżeli tak jest, możnaby to poczytywać za ważną korzyść, nawet społeczne mającą znaczenie, jaka wynikła z rozciągnięcia opieki kraju nad sprzedażą soli.

W tem miejscu wspomnieć wypada z uznaniem i o tem, iż w ubiegłym roku krajowy zarząd sprzedaży soli mógł dostarczyć z zysków osiągniętych pewnej ilości soli bezpłatnie dla ludności niektórych powiatów, dotkniętych nieurodzajem. Komisya solna uważa to za początek dalszych pożytków dla dobrą ogólnego z przedsiębiorstwa sprzedaży soli, podjętego na rachunek kraju.

Niedobory, pozostałe z pierwszych lat objęcia przez kraj sprzedaży soli znikają szybko i jest uzasadniona nadzieja, że w bieżącym roku 1898, nietylko wyrównają się zupełnie rachunki krajowego przedsiębiorstwa sprzedaży soli, ale że z końcem roku okaże się już nawet jakaś czysta zwyczajka zysków. W roku 1896 przyniosła sprzedaż soli pod zarządem kraju 18.000 złr. czystego dochodu, a w dziesięciu miesiącach roku 1897, jak stwierdza sprawozdanie Wydziału krajowego, wykazują rachunki zwyczajkę dochodu nad wydatkami w sumie około 13.000 złr. W ubiegłym roku

dochód był cokolwiek mniejszym od dochodu z r. 1896, ponieważ organizacya składów soli bydłczej, tudzież kroki, poczynione w sprawie organizacyi sprzedaży soli kamiennej i kainitu, pociągnęły za sobą znaczne wydatki, nie przyniosły zaś jeszcze żadnego dochodu. Oprócz tego udzielone zapomogi w soli bydłczej przyczyniły się także do zmniejszenia dochodu. Pomimo to Wydział krajowy w sprawozdaniu swoim stanowczo obiecuje, iż w pierwszej połowie r. 1898 zdoła niedobory z lat dawniejszych zupełnie umorzyć. Z końcem października 1897 wynosiła nieumorzona suma owych niedoborów 26.543 złr. 30 ct. w. a.

W zeszłorocznem sprawozdaniu dotknęła komisya solna potrzeby zmiany formy topki i sposobu pakowania soli warzonki w sposób praktyczniejszy od dotychczasowego, zabezpieczający pełną wagę topki i chroniący jej powierzchnię od zanieczyszczenia. Ze sprawozdania Wydziału krajowego komisya przekonała się, iż krajowy zarząd sprzedaży soli nie spuszcza tej sprawy z oka — chociaż pomyslnie załatwienie tak naturalnego żądania napotyka w niektórych biurach ministerjalnych na trudne do zrozumienia wahanie się. Z tego powodu wnosi komisya odnowienie życzenia, wyrażonego w zeszłorocznem sprawozdaniu — w formie osobnej rezolucyi do c. k. Rządu.

W ubiegłym roku zorganizował Wydział krajowy sprzedaż soli kamiennej w 15 powiatach zachodnich. Wprowadzenie tej organizacyi w ruch prawidłowy natrafia jednak na pewne trudności z tego powodu, iż obok krajowej, funkcjonuje dotąd odrębnie pewnego rodzaju organizacya rządowa, mająca służyć celom sprzedaży soli. Są to mianowicie składy soli, na niektórych stacyach państwowych kolei żelaznych urządzone. Możliwość magazynowania pewnych zapasów soli na stacyach kolejowych, ujęta w system krajowego zarządu sprzedaży soli, mogłaby oddać znacznie większe usługi ludności, niż w rękach naczelników stacyj, którzy dalszą jej rozsyłką do składów lokalnych zajmować się już nie mogą. A ponieważ ta uwaga stosuje się także i do wschodnich powiatów, gdzie kolejowych składów soli nie ma, przeto wnosi komisya uchwalenie odpowiednich rezolucyi, zmierzających ku temu, ażeby c. k. Rząd wydzierżawiał na stacyach kolejowych Wydziałowi krajowemu, gdzie to będzie możliwem, odpowiednie miejsca na urządzenie składów soli, zwłaszcza soli bydłczej.

Organizacya sprzedaży soli bydłczej jest w pełnym toku; dotychczas urządził Wydział krajowy 76 składów tego gatunku soli, w których najwyższa cena wynosi 6½ ct. za kilogram.

W rozwoju sprzedaży kainitu wielką trudność stanowi ta okoliczność, iż rządowa administracya monopolu solnego sprzeciwia się utrzymywaniu na składzie kainitu łącznie z innymi gatunkami soli. Urządzenie osobnych magazynów z kainitem nie opłacałoby się, a przez to, gdy strony są zmuszone sprowadzać go bezpośrednio z kopalni, idzie opornie rozpowszechnienie tego pożytecznego, a u nas niestety bardzo mało znanego i uznanego dotąd środka nawozowego. Komisya mniema, iż c. k. Rząd powinien zaniechać czynienia trudności w tym kierunku, zwłaszcza, gdy Wydział krajowy przyjmuje za swoje zastępstwa odpowiedzialność na wypadek nadużyć z kainitem, uszczuplających dochód z monopolu solnego.

Sprawozdanie Wydziału krajowego podnosi z wdzięcznem uznaniem uprzejmość i życzliwość, z jaką na każdym kroku spotyka się u c. k. władz skarbowych w zabiegach swoich, dotyczących organizacyi sprzedaży soli. Komisya w zupełności podziela to uznanie, przekonaną będąc, iż harmonia i wzajemne wspieranie się Wydziału krajowego i c. k. Rządu w staraniach o racjonalne urządzenie sprzedaży soli może tylko korzyść przynieść zarówno interesom c. k. skarbu państwa jak niemniej także i ogółowi ludności.

Komisya solna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o sprzedaży soli pod jego zarządem.

II. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby za mierzoną zmianę formy topki soli warzonki o ile możności przyspieszył.

III. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby odstąpił Wydziałowi krajowemu w 15 zachodnich powiatach, w których sprzedawaną jest sól kamienna, urządzone przez administracyę c. k. kolei państwowych na niektórych stacyach kolejowych magazyny solne, tudzież, aby oddał do dyspozycyi Wydziału krajowego na magazyny solne odpowiednie miejsca na tych stacyach, na których one dotąd nie są urządzone, a gdzie są potrzebne.

Sejm wzywa c. k. Rząd, aby na stacyach kolejowych we wschodniej części kraju, gdzie to tylko możliwem będzie, wydzierżawiał Wydziałowi krajowemu odpowiednie miejsca na urządzenie składów soli bydłcej.

V. Sejm wzywa c. k. Rząd, aby celem rozpowszechnienia w kraju naszym używania kainitu, poparł wszelkie usiłowania Wydziału krajowego w tym kierunku, a zwłaszcza ażeby zezwolił jak najrychlej na utrzymywanie kainitu w jednym lokalu z innymi gatunkami soli.

Lwów, 21. stycznia 1898.

Zastępca przewodniczącego;
Klemens Dzeduszycki.

Sprawozdawca;
T. Merunowicz.